

Полина Венкова

СЪСТОЯНИЕ НА РЕЛИГИИТЕ В КИТАЙ

Предмет на настоящия доклад ще бъде още един опит да вникнем в същността на „тази голяма част от човечеството и цивилизацията, която все още в основни линии остава непозната за западния свят“ (Ан Чън – вж. Библиография), чрез кратък анализ на състоянието на религиите в Китай, от гледна точка на това какво разпространение получават на територията на страната и в какви условия са поставени.

Как да подходим към една „тъй цялостна другост“, която ни предлага Китай? Как да опознаем този „друг полюс на човешкия опит“, за да можем да си дадем точна представа за „контурите и границите“ на собствената си културна същност (Leys, S., 1991, pass., цит. по: Чън, Ан, 2001, 19)?

Защо точно религии? Какво е религията? Какво място заема религията във формирането на едно общество? „Религията е определена страна от историческия процес“ и се вписва „трайно в историята на човечеството“, като често е силно отражение на нейните политически и социални събития. Тя е „ориентир в разнопосочното движение в духовното пространство на човешката история, фактор за култивирането на синтетичното начало в духовния живот“. Ако не е пряко свързана с някаква политическа идеология, „религията е директно насочена към утвърждаването на изконните изисквания на човешкото битие и участва целенасочено в битката за каузата на човека“ (Радев, Р., в: Камбуров, Ив., и др., 1994, 3). Религията е тази, която разкрива същността на дадена общност от хора и тъй като Китай, със своите над 1,3 млрд. жители и множество националности и етнически групи, е страна с огромно разнообразие на религиозни вярвания, настоящият анализ си поставя за цел да установи как привържениците на толкова разнородни религии успяват да живеят заедно.

Първата стъпка от настоящата работа е да очертаем основните религии, които са намерили почва в Китай и посоката, в която са се развили за тези четири хиляди години.

Най-разпространените и съответно, с най-голямо влияние в Китай, са будизмът, ислямът, християнството (по-широко разпространени са протестантството и католицизмът), даоизъм, шаманизъм и др. По непълни статистически данни, над 100 млн. са последователите на различни религиозни вярвания в Китай, съществуват над 85 000 места за извършване на религиозни мероприятия, над 300 000 са духовните лица, а религиозните организации в страната надхвърлят 3000 (по данни, изнесени в официални интернет сайтове). Към момента действат също и 74 религиозни училища и колежи за обучение на духовнически персонал, управлявани от религиозни организации. В Китай има седем национални религиозни организации – Китайска будистка асоциация, Китайска даоистка асоциация, Китайска ислямска асоциация, Патриотична асоциация на католическата църква в Китай, Китайски католически колеж за епископи, Комитет на триединното патриотично движение на протестантските църкви в Китай и Китайски християнски събор. Всички религиозни организации избират ръководството и управителните си органи според указите на собствените си асоциации.

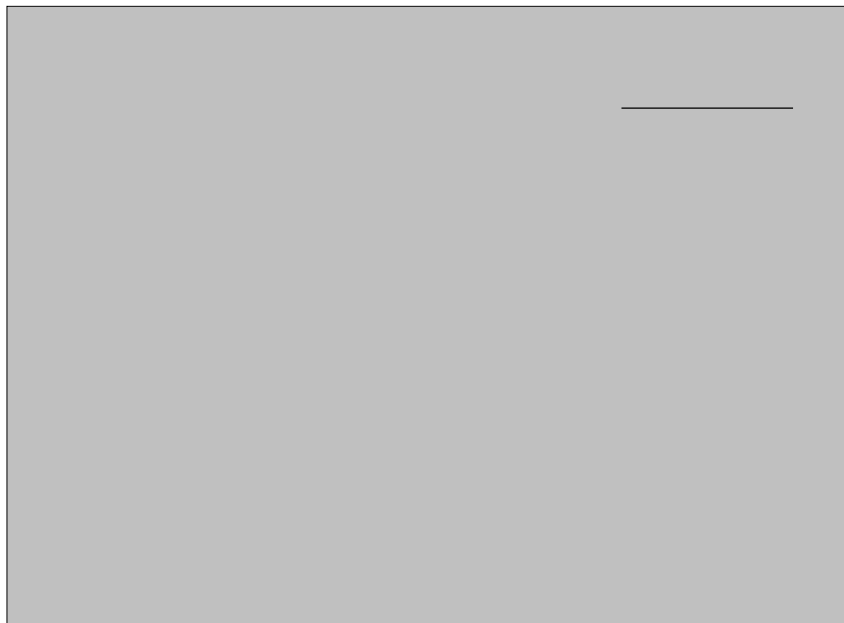

Схема: Религиозни организации (по данни от официални китайски сайтове)

Ако очертаем контурите на понятието „вяра“, то тя е основен елемент от човешката идентичност, неделима част е от света на личността, „норма на нравствено-етическата програма на индивида, легитимира психологическите мотиви, посредством които бъдещето потенциално присъства в настоящето и вражда в духовния свят на отделния човек съзнанието и чувството за абсолютното,...култивира в него високо духовни ценности,... дава категоричен смисъл на човешкия живот“ (Радев, Р., в: Камбуров, Ив., и др., 1994, 3).

В тази връзка, интересни за настоящия доклад моменти от религиозната култура в Китай набелязва Йе Сяоуън, когото ще цитирам по-долу.

„Религиите в Китай могат да се похвалят със своята патриотичност. Китайската история не помни теократичен режим и всички китайски религии са приучени да поставят на първо място интересите на държавата. С обособяването на китайската нация като нация с мултинационален характер, всички религии в Китай естествено приеха хармонията и мира като свои ценности. Китай е известен с религиозните си обичаи и норми, като повечето религии наблягат на нравствените ценности (Xiaowen, Ye, 2001, pass.). Пак Йе посочва две забележителни характеристики на китайските религии – тяхната „патриархална“ същност и „чуждите“, несвойствени за тях черти, произтичащи от това, че Китай е била полуколония на много чужди сили. Традиционните китайски религии на прага на ХХ век имат патриархално-феодален характер. Патриархалният феодализъм се превръща в основна идеология и политическа опора, която през годините спомага да се осигури „божествената сила“ на феодалното управление, като същевременно спомага да се съхранят обичаите и традициите в обществото. Според Лян Шумин „обществото било организирано на патриархален принцип и етиката заема мястото на религията“ (Xiaowen, Ye, 2001, pass.). Китайската култура гравитира около конфуцианството, като едновременно с това будизмът, даоизмът и конфуцианството, повлияни една от друга, заимстват поученията за почитане на небето, предците и държавата, и наблягат на съхраняването на съвременния свят, придобивайки рационалността му.

Второто, което е от изключителна важност за дадения анализ е фактът, че религията в Китай е отделена от държавата и от масовото образование, което „гарантира независимата дейност на религиозните институции

и служители“ (Традицията..., 1997, 19). Свободата на вероизповеданията в Китай са уредени в чл. 36 на Конституцията на Китайската народна република. Провежда се политика на съхраняване на религиозните паметници на културата, съдейства се за нормалното функциониране на религиозните учреждения и изпълняването на съответните религиозни действия.

Като имаме предвид всичко дотук, трябва да очертаем и специфичността на китайската култура. През годините тя е доказала „свойството“ си да асимилира чужди култури. Чуждите религии трябва да уважават и да се адаптират към тези китайски характеристики преди да се установят трайно в Китай. Един пример в това отношение е разпространението и установяването на будизма и християнството като религии.

Будизмът прониква в Китай I в. пр. н. е. През IV в. започва неговото широко разпространение, като не след дълго той се превръща в най-влиятелната религия в страната. Ламаизмът се заражда като направление в будизма и се разпространява в Тибет и Вътрешна Монголия. Понастоящем в Китай има около 13 000 будистки храма и манастири.

Какво се случва, обаче, при навлизането на християнството в Китай. Първоначално католицизмът навлиза през VII век, но по-голямо разпространение получава едва след „Опиумните войни“, като, както казва Дзян Мънлин „Буда дойде в Китай на бял слон, а Исус Христос – със снаряжите на оръдията“. Въпреки че християнството е било „дълготраен фактор за формирането на западното общество и култура“ (Xiaowen, Ye, 2001, pass.), установяването му в Китай е доста трудно. По време на император Канси от династия Цин, Папата забранява на китайските католици да почитат Конфуций и предците, и християнството в Китай бива забранено.

Т.е. от една страна, в Китай има свобода на вероизповеданията, от друга, както вече казахме, преди да се установи една чужда религия трайно на територията на Китай тя трябва да се съобрази с някои основни общоприети практики. Това съответно унифицира до известна степен всички религиозни вярвания, което безспорно е един от факторите, обуславящи съществуването на такова голямо разнообразие от религии в страната.

От друга страна, с установяване на КНР през 1949 г. в Китай се провеждат реформи за премахване на феодалните порядки в религиозните системи, свързани с правата, респективно, с ограниченията на последователите на дадената религия (ще дам пример с реформите в исляма – забрана на незаконно оръжие, равноправие за жените, отменя се мана-

стирската собственост на средствата за производство, лихварството, и др.). Ако използвам думите на Йе Сяоуън „правителството ясно разграничава етноса и религията“, както и „религиозните вярвания и религиозната система, посочвайки, че първото е в областта на мисълта, докато второто е въпрос на социално устройство“ (Xiaowen, Ye, 2001, pass.). Разграничавайки в дълбочина тези две понятия, религиите губят позицията си на, така да се каже, „уредници“ на социалното устройство на обществото, довело до значително намаляване влиянието, което са имали дотогава. Превръщайки религиите в „чисто превъплъщение на божията любов и носители на културни традиции“ (Йе Сяоуън, цит. по: Xiaowen, Ye, 2001, pass.), правителството всъщност пресича по този начин всякакви по-нататъшни опити да се превърне дадена религия в средство за манипулиране на масите.

Освен всичко споменато дотук, трябва да имаме предвид, че Китай официално е държава на атеисти. Атеисти, които уважават правото на останалите да изповядват каквато и да било религия, без обаче да намират смисъл в това. Останал е чисто научният и, вероятно, патриотичен интерес, от една страна, към религиозните обреди, като част от етническото обособяване на дадена националност, и, от друга страна, стремеж към съхраняване на тази „жива история“ за поколенията.

Религиозната традиция изгражда тъканта на китайската култура и цивилизация. Разглеждайки тук, макар и не дотам пълно, какво място заема тя в момента, и по какъв начин гледа на нея съвременен Китай, можем да си дадем сметка за това в каква посока израства китайското общество, а и да си обясним донякъде на какво се дължи почти безграничната религиозна търпимост, която наблюдаваме там.

В заключение ще си позволя за цитирам една статия от сп. „Китай“ (Традицията..., 1997, 19), в която се казва така: „отношението, което се демонстрира в съвременен, динамично развиващ се Китай към религиозните традиции, е показателно както за културната и националната политика на страната днес, така и за това уникално съчетание на традиция и модерност, което вероятно е ключът към удивителния възход на Далечния Изток като цяло в края на ХХ век.“

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

Камбуров, Ив., и др. Религиите. Будизъм. Християнство. Ислям. София, Фондация Минерва, 1994.

Чън, Ан. История на китайската мисъл. София, изд. Рива, 2001.

Leys, Simon. L'Honneur, l'honneur. Essais sur la culture et la politique chinoises, Paris, Robert Laffont, 1991.

Ye Xiaowen. China's Religions Retrospect and Prospect, Chung Chi College of Chinese University of Hong Kong, 19 February 2001 – <http://www.china.org.cn/english/features/4546.htm> (accessible – 2005).